

# 1 Timoti

## O

### Sansandek amebta Pol in Timoti amen mar tonan lahta

#### Gamuk ameb lehaqta

Timoti in mat araq minminta. In anen Juda aw araq. Sa in amam Grik mat araq teq in Juda mat a haiqta. Teq Timoti in uliq Litra, saw Galesiya-ib osta. Ossa Pol nab lehim Yesus awagamun dimunta bilaqsa Timoti huritim Yesus anan helmo tiham. Haqan Pol in Timoti waqim inaq lehim God ago kabi y tiqem yaqay (Aposel 16.1-3 nab ni Timoti ahol awagamun asitmo ahol waqdaq).

Ari ulig asor le tihiqiyan Yesus ago on mataw uliq Efesus-ibta na gilikmanib in gigo mataw danmebta asor eraqim suleq katiyta tibilaq yaqay, Pol mebmemo gibilan, Daq kazaq teq gwahtiqdaq hamta nazaq (Aposel 20.29-30 nab teq ni ahol waq). Mataw na suleq katiyta bilaqsa Pol ayow Timoti inaq lehim nazaq gibiyad teq Pol in Timoti hulosan uliq Efesus-ib mataw katiyta na giquez wasihnan tuqos. In Timoti huload bulon, Ni kab uliq Efesus-ib osad mataw gamuk katiyta amalib suleq bilaqayta na gibilenid in nazaq ta hi emiy ham.

Haqad Pol in saw Masedoniya-ib lehim uliq araqab tuqosad teq in Timoti amen sansandek ka mar tonim eman leh ug, Timoti anadnad a hi emad in awaz diq meqniyeq ago kabi y anononmo tiqemdaq haqad. Pol anad Timoti in mataw aseseqta gamuk katiyta bilaqayta na giquez emid hiquysa teq in Yesus ago on mataw na suleq helta gibilenad dante dimunta giquisihunsa in gigo os ta titnondaq haqad in gamuk ka bilam. Haqad in anad dimdimunta kabemmo Timoti ugnan haqad amen gimar tonan sansandek kab usaqta.

**Timoti inmo ahol wamuzad teq in uliq Efesus-ib on  
mataw Yesus ago nan huritayta na giwamuz tonanmo**

**1** <sup>1</sup>Yaqmo Pol, ya Krai Yesus ago Aposel araq. God I Gilumsihim Giwaaqta na teq in atatin Krai Yesus i amen emim osauqta na inaq in ya inan bilaqan ya Aposel iyta. <sup>2</sup>Timoti, ya inad Krai anan helmo haqaiqta nazaq ni ninad usaqmo. Nazaq iyan ni yaqgo amunmo diq. Ya ninmen gamuk ka mar tonim eman tileh nigaq.

I Gimam God teq i gigo Iyahta Krai Yesus inaq in gigem dimunta nigad in ni ninan ginad meqniysa ni nigem midemeqmo usan.

**I gamuk katiyta bayid woqan**

<sup>3</sup>Ari kwaziqmo ya nihuloseq saw Masedoniya-ib lehnna haqad gamuk nibilenta na ya muran a ta nibilen tonaiq. Ni nab uliq Efesus-ib osad mataw God ago gamuk bilaq kireh tonim suleq katiyta bilaqayta na atoranmo gibilenid in nazaq ta hi emiy. <sup>4</sup>Ad in tutimmo wagam katiyta bilaqad teq in gisesan giwagamun bilaqayta na in hulosiymo. Gamuk nazaq na in an mug ayah diqmo eman eraqta. Eraqsa in gigo walmataw nenaq God ago kabiy emid ayah iygo ginad a hi emayta. Ni ninad em. I ginad God anan helmo haqauqta naqmo in God ago kabiy eman ayah iyaqta. <sup>5</sup>On mataw God ameb gigem dimunmo anumlan haiqmo ussa teq in giholib daq araq meqinta a hi loyinat teq in gimileq a hi iyad God anan helmo diq haqayta, on mataw naqantamo in an anan ginad bilaqsa osayta. Nazaq iyan ni on mataw giwamuzaqta na atoranmo gibilenad ginad wastitaysa in an anan ginad bilaqsa osiy haqad ya tinibilenaiq.

<sup>6</sup>Teq mataw asor in daq dindimunta nawa ya teko ginan bilayta na hulosa in ginad agadan iysa gamuk samantaqmo bilaqad luwayta. <sup>7</sup>Mataw na in danmebta iyeq God ago maror Moses bilamta na asuleqin bilaqnan ginad usaqta. Ad in gamuk atoran diqmo bilaqayta, bilaqne in ginad em hasayta nog. Teq haiq. In maror na alulin diq ginad a hi em hasadmo bilaqayta.

<sup>8</sup>Ari i ginad em hasad God ago maror Moses mar tonta na adan emsa maror na i gidimun tonaqta. Na i bunmo tuhuritta. <sup>9</sup>Ta teq i maror na anan ginad kazaq em hasuq. God in mataw titnonta giwastitaynan haqad ago maror kwaziqta na eman a hi gwahtim. Haiqgam. God ago maror na in mataw meqinta giwastitaygo usaqta. Mataw naqanta in gunun othasayta teq in nan a hi huritayta teq in God gileh ugayta teq in daq hihiq emayta teq in gigemab ginumlan ayahmo usaqta teq in God bilawunayta teq in ginenmaman ginol emayta teq in mataw asor ginol emaytamo. <sup>10</sup>Teq in an alulib hureqad inaq usayta teq in Sodom gigo daq emayta teq in mataw girin tonim gizaysa in mat araq ago kabibiy mataw samanta iyayta teq in nan katiyta bilaqayta teq in hazizirib gimileq

iyad mat dimunta nan ugayta. God ago maror Moses bilamta na in daq meqinta suleq helta bab ugaqta nagan bunmo giwasihgo usaqta. <sup>11</sup>Suleq Yesus awagamun dimunta inaq rirenim usaqta naqmo i anan suleq helta haqauqta. Ad wagam nabmo God ago zaway ulal iy bugsa i ahol waqad i God anan gigem dimniysa abin iluwauqta. Teq ya Yesus awagamun dimunta naqmo on mataw wastitayeqmo gibilengo haqad God ya ibenab amta.

### **Krais Yesus Pol anan anad meqniyta na ago Pol esey ug**

<sup>12</sup>I gigo Iyahta Krais Yesus ya ilum kemim inan bilam, Pol atuw inaqta in ya inad usaqta tiqem bugdaq ham. Haqad in ya itowun emim zaway yagan ya in ago kabibiy mat iyim osaiqta. Nazaq iyan ya esey diq tuqugaiq. <sup>13</sup>Helmo kwaziqmo ya in abin bilawunad ya in ago on mataw gimuzad gimeqin tonyaiqta. Ad ya in ago nan a hi huritad ya girerey ayahmo emyaiqta. Ta teq ya in ago a hi hurit kemta na ago ya in anan helmo a hi haqad daq nagan emyaiqta. Nazaq iyan in ya inan anad meqniy. <sup>14</sup>Anad meqniysa i gigo Iyahta na agem dimunta ayahmo yagad ilumsihan ya inad tihastitay. Inad hastitayan ya Krais Yesus anan helmo haqad ya on mataw bunmo igem dimunta tinegaiqmo.

<sup>15</sup>Krais Yesus in on mataw God gileh ugad daq meqintab osayta naqmo gilumsihnan og kab bolta. Gamuk nawa na in hel diqtaqmo iyan on mataw bunmo huriteq anan helmo tihaq nagiyta. Teq og kab ya on mataw bunmo giquriyamim ya mat meqin diqta osyaiq. <sup>16</sup>Ossa Yesus hidmo gileh a hi yag. Haiqgam. Ya daq hihiq emad luwsa in ya imen emad sisaqmo os. Osim abeb in ya inan anad meqniysa in ya ilumsihim tiqiwam. Nazaq iyan Yesus ago anad meqniy na yaqgo hib ulal iysa on mataw ya ibiyad ginad emay, God in mat meqin diqta ko ulumsiheq in i tigilumsihdaqmo haqay. Gilumsihid i inaqmo kuluwa-kuluwmo tuqosam haqay. Haqad in Yesus anan helmo tihaqay. <sup>17</sup>Ya God anan inad ayahmo dimniyaqta. In on mataw bunmo gigo king iyim giwamuzad kuluwa-kuluwmo osaqta. Osad in a hi moqdaqta teq in on mataw gimeb ulilemim osad in amomo God diq iyim osaqta. Nazaq iyan i in wazinad abin kuluwa-kuluwmo iluwad osuq. Hel diqtaqmo.

### **Timoti zaway iyeq daq meqinta bayid woqan**

<sup>18</sup>Yaqgo amun Timoti, kwaziqmo mataw asor God ago nan tutim ni ninan bilaqiyta nazaqmo ya a ta ni nibilen tonaiq. Ni gamuk na bunmo anadin emad muzin bugsa teq bab ezaq ban bolsa ni inaq an wolad ni niwaz meqniyeq titurdaq. <sup>19</sup>Turad ni God anan helmo diq haqad ni niholib daq araq meqinta a hi loyindaq. Ni ninad em. Mataw asor giholib daq meqinta ussa in loyininim teq in gileh a hi ugiyta. In gigo daq meqinta nazaq alow ugad osim in Yesus anan helmo a ta hi haqimmo tuwoqiy, bilaqne muy kamisib lehim sarteb ulumworim hitimta nazaq

nog. <sup>20</sup>Mataw na gilikmanib Himeneus ayow Aleksanda inaq in nazaqmo emiyta. Eman ya giger na giqeman Satan abenab tilehiy. In ginad em haseq teq God anan a ta hi bilawun daqay haqad.

### **I God bulonid in on mataw bunmo gilumsihan**

**2** <sup>1</sup>Ari nagah danmeb diq ni emdaqta na in kazaq. Ni mataw gibilenid in sirisirimo God inaq gamuk emad teq in susumun ugiy. Susumun ugad in on mataw bunmo gilumsihgo haqad God buloniy. Sa God in gilumsihsa in esey ugiy. <sup>2</sup>In God inaq gamuk emad bulonsa in king teq gavman bunmo anad dimunta negsa in gigo kabi dimunmo emiy. Nazaq iyid teq i gigo os dimniysa i tuteqmo afaan a hi waqam. Ad i God anad muzinad ago daq dimdimunta emsa i givin dimunta og saw bunmo usdaq. <sup>3</sup>I nazaq osamta na in God I Gilumsihim Giwaqta na ameb dimun diq iyaqta. <sup>4</sup>Na ezaqgo in anad on mataw bunmo inmo ago maror aduganib gwahtiqeq ago gamuk helta huritad ginad em hasad os nagiy haqta.

<sup>5</sup>Na ezaqgo God amulikmo osaqta na in on mataw bunmo gigo God. Sa mat amulikmoqmo God teq on mataw bunmo gilikmanib liqabmo turaqta. Mat na in Krai Yesu-mo. <sup>6</sup>In ago on mataw bunmo bab gibenab giwaqgo haqad in gimen ahol naw nog emim gizayta. God anad usta kam nabmo Krai Yesu daq na eman God anad on mataw bunmo in ago maror aduganib gwahtiqgo usta na ulal tiqiy. <sup>7</sup>Ulal iyan ya nagah na agamukan waqeq a le og saw haresmo bilaqdaiq haqad God ya itowun eman ya Aposel iyta. (Hel diqmo ya bilaqaiq. Ya a hi katiyaiq.) Ya Aposel tiqiyim ya on mataw en ta asor Juda a haiqta nagan suleq negsa in Krai anan helmo haqad in God ago gamuk helta anan ginad tiqem hasay.

<sup>8</sup>Nazaq iyan ya inad on mataw uliq bunmo giben tawonta waz eraqsa in gigem meqniy teq an mug huload in God inaq gamuk emiy haqaiq.

### **Kabi dimdimunta naqmo in on gigo balawmo diq**

<sup>9</sup>Ari ya inad on in daq kazaq emiy haqaiq. In tubusan dimunta gihol sihengo in inaq diq naqmo in gihol wastitayeqmo siheneq isihiy. In igmo ag haqad giquensan balaw tonad teq in balaw amo amo kaliloy teq gol teq tubusan anawun ayah diqta nagan in hi emiy. <sup>10</sup>On God anadin emad aqez huritayta na in kabi amo amo dimdimunta emsa kabi naqmo in gigo balaw nogmo giholib usan.

<sup>11</sup>Teq mataw God ago gamuk asuleqin bilaqsa on gihol wazid woqsa in giqezmo hiquyeq gamuk na huritadmo muziniy. <sup>12</sup>Ya on giwasihan in danmeb iyad mataw a hi giwamuzad teq in God ago suleq mataw a hi gibilenayta. Haiqqam. On giqezmo hiquyeq gamuk huritmo hurit daqay. <sup>13</sup>Ni ninad em. God in Adam eman danmeb gwahtimta. Gwahtiqan abeb teq in awe Iv am. <sup>14</sup>An Adam in gamuk katiyta na anan helmo a hi

ham. Haiqgam. In ago awmo gamuk katiyta na huritim God ago gunun itiyonta. <sup>15</sup>Nazaq iyan God in on ginan bilamta nazaqmo in osad in onmin ginen iyeq osiy. Ad in God anan helmo haqad in on mataw ginan ginad bilaqsa God ago daq tawonta naqmo in giqemad osiy. In nazaq emad teq in God ago maror aduganib dimunmo kuluwa-kuluwmo tuqos daqay.

**Yesus ago on mataw gigo danmebta na in titnoneqmo os daqay**

**3** <sup>1</sup>Gamuk kawa ka in hel diqtaqmo. Mat Yesus ago on mataw gifaqin iyeq giwamuznan haqad anad emaqta na in kabiyy dimun diqta utetaq. <sup>2</sup>Nazaq iyan mat Yesus ago on mataw giwamuzdaqta na in mataw gimeb anonon diqmo tur osan. Ad in ago daq bunmo on mataw gimeb dimunmo usanmo. Mat na in aw tuwageq inaq osad in ta mat araq ago aw inaq hi luwan. In ago aw diq naqmo aduw iyeq osan. Ad in worworeq osad in anad em hasadmo daq eman. Sa mataw in ago bitab bolsa in anononmo gilowan tonan. Teq in God ago gamuk alulin anad em hasadmo on mataw suleq negan. <sup>3</sup>In yuw atoranta uluwad afaqin agadan hi iyan. Ad in hidmo agem meqniysa mataw haresmo hi ginolan. Haiqgam. In mataw gilowan tonad nenaq kiskismo osan. Ad in mani anan diq hi moqan. <sup>4</sup>Teq in ago aw amun giwamuzad nenaq wastitaye q osad in ago onmin giqemid in ahaqenib iyeq aqez muziniy. <sup>5</sup>Mat in ago aw amun anonon a hi giwamuzdaqta na ezaq teq in Yesus ago on mataw anononmo giwamuzdaq? Na haiqgam.

<sup>6</sup>Teq mat Yesus ago on mataw giwamuzdaqta na in Yesus anan helmo haqad inaq sisaqmo luweq teq in ban na waqan. Mat mutur diqmo Yesus anan helmo hamta na in kabiyy na a hi wazdaq. Luweq in yaqmo ag haqad girerey emsa God in Satan ayon bilaqan in ago ban ulilibta hulosta nazaqmo in mat na ayon bilaqeq tumuzdaqmo. <sup>7</sup>Mat in on mataw God ago maror asan ban osayta na gigo hib abin dimunmo usaqta naqmo in Yesus ago on mataw giwamuzdaqta. Luweq mat ahol abin meqinta araq kabiyy nab gwahtiqid mataw asan ban osayta na afaqan ugsa in amebay woqsa Satan ago dobub tuwoqdaq.

**Mataw Yesus ago dauh gilumsihad giyon kabibiy emayta na in wastitaye qmo os daqay**

<sup>8</sup>Ad nazaqmo mataw Yesus ago dauh gilumsihad giyon kabiyy amikmikta emayta na in worworeqmo osad in giben on mataw gilikmanib dimunmo usan. In gimileq iyad giqez giger hi iyan. Ad in wain ayun ayahmo uluweq gifaqin hi hulosisy. Teq in og ka ago nagah kabemmo in gimo giholyon waqgo ginad hi usan. <sup>9</sup>In God ameb gigem anumlan haiqmo dimunmo usan. Teq God ago gamuk asuleqin ulilemabta God eman ulal iyta na in waz naqmo hiqiyad adan emad osiy. <sup>10</sup>Mataw kabiyy

na gihol ugeq emnan bilaqsa ni in gilum kemeq kabiy asor negid in em waqiy. In kabiy anononmo emsa ni gibiyad teq ni giqemid in Yesus ago on mataw gigo kabibiy mataw iyiy.

<sup>11</sup> Sa kabibiy mataw na giqonan in nazaqmo worworeqmo osad in gibin on mataw gilikmanib dimunmo usanmo. In gamuk an agilehunan bilaqayta na hulosisy. Ad in tok nemeq osad gigo kabiy emad in gituw hi hiqiyen.

<sup>12</sup> Ari mataw Yesus ago dauh gigo kabibiy mataw iy daqayta na in aw tuwaqeq inaq osad in ta mat araq ago aw inaq hi luwiy. In gigo aw diqta naqmo aduw iyeq osiy. Osad in gigo aw amun anononmo giwamuzad nenaq wastitaye qmo osiy. <sup>13</sup> Na ezaqgo mataw kabiy na anononmo emsa in gibin on mataw gimeb dimunmo usad in God ameb dimunmo usaqmo. In gibin nazaq ussa in Krais Yesus ago kabiy atoranmo emnan a hi rabayta.

### **I God anan helmo haqad muzinauqta na alulin in nagah ayah diqta**

<sup>14-15</sup> Timoti, ya hidmo leheq nibiygo inad emaiqta teq ya dan inaq iydaiq o haiq na ya a hi hurit. Nazaq iyan ya ninmen gamuk kawa mar tonim nibilen kemaq. Ya hidmo ningo hib a hi gwahtiqid ni nimomo nab osad teq ni gamuk ka ahol waqad God asenlul ezaq luw os daqayta asuleqin ka ni gibilendaq. God asenlul na in God kayeqmo osaqa ago on mataw Yesus ago nan huritayta naqmo. Teq on mataw na in God ago gamuk helta waz naqmo hiqiyad asuleqin bilaq sireqsa gamuk na zaway iyim usad a hi woqaqta, bilaqne tituq ayow salmoq inaq giwaz meqniyim bit anon bunmo sorsa a hi woqaqta nazaq nog. <sup>16</sup> Helmo on mataw God asenlul iyim in anad muzinad ago daq dimdimunta emayta na ago asuleqin in nagah ayah diqta. Gamuk na alulin ulilemim usan God eman ulal iyta. Na in kazaq.

In mataw ogibta gisan waqim on mataw gimeb gwahtim.

Teq God ago Bugaw Dimunta ago zaway amalib in ahol alulin diqta na ulal iy.

Sa angelo in ahol waqiy.

Teq mataw in ahol awagamun a luwad on mataw en bunmo gibileniy.

Gibilensa on mataw og saw bunmo in anan helmo haqiy.

Teq God in waqim ad Heven-ib gwalehan in abin ayah diqmo iy.

### **Gamuk katiyta on mataw ginad walebolaqta na agamukan**

**4** <sup>1</sup> Ari God ago Bugaw Dimunta in nantut gizezab kam kawa i osauqta ka anan tibilaq kemaq. In bilaqqa, Kam abebtanta kab mataw in ginad God anan helmo haqayta na tuhulos daqay haqqa. Ad in le mataw giholib bugaw meqinta ussa gamuk katiyta bilaqayta naqmo gigo hib

tisoqot daqay haqaq. Soqoteq in bugaw meqinta naqmo gigo gamuk tumuzin daqay haqaq. <sup>2</sup>Mataw gamuk katiyta bilaqayta na in gimileq iyad gamuk ahurit dimunta bilaqayta teq in gigo tur os meqin. Mataw na ginad faq oyan in daq meqinta emad gihol a hi loyinayta. <sup>3</sup>In gunun emim bilaqsa in gigo walmataw an a hi waqayta teq in didaq neqnanta asor udinad a hi neqayta. Teq God-mo didaq in udinayta na giquamta. In anad on mataw yaqgo gamuk helta huritim anan helmo haqayta na in didaq na waqeq ya esey yagadmo in tineq daqay ham. <sup>4</sup>Nagah bunmo God giquamta na in dimunmota. Nazaq iyan i ara q diq a hi hulosam. Haiqqam. I didaq gunun emiyta na inaqmo waqad God esey ugsa teq in dimunta iydaq. <sup>5</sup>Na ezaqgo nagah giger God ago gamuk teq i God esey ugauqta na in nagah nagan giqueman God ameb tawonta iyaq.

### **Timoti in Krais ago kabibiy mat dimunta osan**

<sup>6</sup>Ari ni gamuk nawa teko ya tinibilenta na ni nimaqbaban teq nihiyan Krais aduganibta na gibilen bugeq teq ni Krais Yesus ago kabibiy mat dimunta iydaq. Ad ni God ago gamuk dimunta i ginad helta wazan eraqaqta na anadin emad ni God ago suleq titnonta muz bugad teq ni niwaz timeqniydaq, bilaqne ni didaq neqim nihol zaway iyaqta nazaq nog. <sup>7</sup>Ni wagam katiyta God abin bayan woqaqta na teq ginad samanta alulin haiqta nagan bunmo gileh ug. Gileh ugad ni God ago daq dimdimunta emgo nihol emunad luw. <sup>8</sup>Na ezaqgo mataw saw zunnan haqad gihol emunad giwaz meqniyayta na in asitmoqmo gilumsihaqta. Ari i God ago daq dimdimunta emgo gihol emunauqta na in ayah diqmo gilumsihaqta. Gilumsihsa muran i God ago os dimuntab tugwahtiqim i giwaz meqniyim osauqta. Ad abeb i moqamta nab i giwitan God inaq ginad dimniysa kuluwa-kuluwmo tuqosammo. <sup>9</sup>Gamuk nawa na in hel diqtaqmo iyan on mataw bunmo huriteq anan helmo tihaq nagiya.

<sup>10</sup>Na ezaqgo God I Gilumsihih Giwagaqta na in on mataw bunmo gilumsihih in gimen dante amta. Eman on mataw God anan helmo haqad dante na muzinsa God in ayah diqmo gilumsihaqta. Nazaq iyan i ginad bunmo God kayeqmo osaqta na ago hib emad i giholtuw bulad ago kabi y atoranno emauqta. <sup>11</sup>Ya gamuk nawa ninmen mar tonta na bunmo ni ningo on mataw na gibilenad asuleqin negsa in muziniy.

<sup>12</sup>Ari ni mataw gimeb titnoneqmo luw os. Luweq ningo walmataw nibiyad in ni ninan amun haqad a hi niwazin daqay. Haiqqam. Ni daq dimdimunta giquisihun. Giquisihunad ni gamuk dimunta bilaqad teq ni wastitayeq luw osad teq ni on mataw ginan ninad bilaqsa teq ni God anan helmo haqad teq ni daq anumlan inaqta aban emsa in nibiy kemiy. Nibiy kemad in nisen muzeq ni daq em nogmo in emiy. <sup>13</sup>Teq ni ya ibaq tuneq osad tuteqmo ni God ago marib gamuk bilaqsa ningo walmataw huritiy. Ad ni gamuk na asuleqin negad ginad wazid eraqsa in God anad muzin bugiy.

<sup>14</sup>Kwaziqmo Yesus ago on mataw gilikmanib mataw danmebta asor eraqim in giben ni niholib emim niwazad zaway nigiyta. Ad God ago gamuk in ginadib bolsa in ni ninan bilaqsamo God ago naw ni niholib tubol. Nazaq iyan naw dimunta God nigta na in saman hi usan. Ni anadin emad akabiyen em.

<sup>15</sup>Teq gamuk bunmo kawa ya tinibilenta ka ni muzinad akabiyen em. Ni nazaq emad teq ningo kabiyaq daq bunmo dimunmo lehsa on mataw bunmo ahol tuwaq daqay.

<sup>16</sup>Ninmo nihol anononmo wamuzad os. Osad ni ninad em haseq ningo suleq bilaq. Ni tuteqmo nazaq emsa teq God in ni nilumsiheq niwaqad in on mataw ni niqez huritayta na inaqmo tigiwaqdaqmo.

### **Timoti in ago walmataw gilowan tondaq**

**5** <sup>1</sup>Ni mataw aseseqta ginadad gamuk atoranmo hi gibilen. Haiqgam. Ni nimam alowan tonad inaq gamuk kiskismo bilaqta nazaqmo ni mataw aseseqta nenaq gamuk em. Ad ni nimaqbaban gibilen nogmo ni mataw minminta gibilen. <sup>2</sup>Teq ni ninen inaq gamuk emaq nazaqmo ni on aseseqta nenaq gamuk em. Ad ni nihiyan nenaq gamuk emaqta nazaqmo ni on baras-barasta nenaq gamuk em. Gamuk emad ni in gigo hib ninad araq meqinta hi gwahtiqan.

### **Yesus ago on mataw in on waburta saman diqmo osayta na tigilumsihaq daqay**

<sup>3</sup>Aw araq aduw moqan in wabur iyim amomo diq osaqta na in aw waburmo diqta. Ni on naqanta ginadin emad tigilumsihaqta. <sup>4</sup>Ari aw waburta araq ago onmin o in asesan asor osid ni gibilensa in ginad em haseq ginen na ulumsihiy. Na in gigo kabiyaq danmebta. Na ezaqgo in amunibmo ginen gimam gituw bulad luwiyta na amenin in nazaqmo tiqem daqay. Daq na in God ameb dimun diqta.

<sup>5</sup>Teq aw waburmo diqta na in amomo samanmo osad in anad bunmo Godmo ago hib usaqta. Ussa in tutimmo God inaq gamuk emad in on mataw gigo afaqan inaq na gilumsiho haqad bulonaqta. <sup>6</sup>Ari wabur asor in daq gihol bilaqta naqmo amomo anadin emad osayta. Osad in God anadin diq a hi emad in on mataw gilumsiho ginad a hi emaymo. Nazaq iyan on naqanta in samanta tumoqiyta nog iyim osayta. <sup>7</sup>Ni on waburta gamuk ka gibilensa in muzinad mataw gimeb anononmo luw osiy. In nazaq emsa teq mataw in gigilehunana a hi bilaq daqay. <sup>8</sup>Ari mat aw nog inmo asenlul teq ago ned giwamuzad a hi gilumsihaqta na in God ago suleq dimunta gileh ugaqta. Mat nazaqta in on mataw en ta asor God abin a hi huritim anan helmo a hi haqayta nagan gigo daq meqinta giquriyamim in daq meqin diq emaqta.

<sup>9</sup>Nazaq iyan ni aw wabur kazaqta ulumsiho anan mar tonid usan. In ago ulig 60 nazaq tiqiyta teq in mat tuwaqim inaq osad in ta aw araq ago

mat inaq a hi luwta. <sup>10</sup>Aw na ahol abin in kabiy dimdimunta kabemmo amta teq in ago onmin anononmo giwamuzta teq mataw in ago bitab bolan in gilowan tonta teq inmo ahol wazan woqsa in God ago on mataw tawonta na gimen kabiy amikmikta amta. Teq in on mataw meqin ossa gibiyad gilumsihta. Ad in kabiy amo amo dimdimunta kabemmo giqemad in ahol bunmo kabiy nab eman lahta. Aw wabur naqan diqta ulumsiho ni anan tumar tondaq.

<sup>11-12</sup>Ari on baras-barasta gidugniz tumoqiyta na ginan ni hi mar ton. On naqanta in osim ginad a ta eraqsa in gihol wasihim gunun emiyta na itiyonim in Krai gileh ugad mat muturta a ta waqgo ginad emayta. In nazaq tonsa in givin on mataw gimeb timeqniyaq. <sup>13</sup>Teq in daq araq kazaq emaytamo. In gituw hiquisa kabiy haiqmo osad in bitbitmo gwalad tiqad luwayta. Teq in samanmo a hi osayta. Haiq. In gamuk yuwlozin on mataw haresmo bilaqayta na huritim luwad in on mataw gigilehunan bilaqayta. Ad in on mataw bunmo gigo kabiy daq emayta na huritnan ginad diq bilaqsa in gamuk hi bilaqnanta bilaqaytamo. <sup>14</sup>Nazaq iyan ya inad on barasta gidugniz tumoqiyta na in mat a ta waqeq in onmin giqemad in gimo gigo bit wamuzad osiy haqaiq. In nazaq emsa teq mataw i gihar igayta na in i ginan meqin bilaqgo adanteqin hiquydaq. <sup>15</sup>Ni ninad em. On baras-barasta gidugniz tumoqiyta na asor in dan titnonta hulosis Satan-mo tumuzad luway.

<sup>16</sup>Ari aw araq Yesus anan helmo haqaqta na anenan waburta asor ossa aw na in tigilumsihta. Afaqan na in Yesus ago on mataw bunmo gigo a haiqta. Ari on waburta saman diqmo osayta naqmo ne tigilumsihta daqay. Luweq ne on waburta bun diqmo gilumsihsa ne gigo nagah siqim iyaq. Siqim iyid ne on wabur ginaghan haiq diqta na a ta hi gilumsihta daqay.

#### **Mataw marorta in gigo kabiy dimunmo emsa i giwazinad gidimun tonam**

<sup>17</sup>Ne gigo mataw danmebta in anononmo ne giwamuzsa ne giwazinad naw dimunta negiy. Ad mataw aseseqta na gilikmanib mataw God ago gamuk bilaqad asuleqin negad giholtuw bulayta na ne naw ayahmo negiy. <sup>18</sup>Na ezaqgo God ago marib gamuk araq kazaq bilam,

Bulmakau wit akabiyen emad wit bay ninalsa ne atenmos am hi waziy ham.

*Lo 25.4*

Ad gamuk araq bilam,

Mat mataw gimen kabiy emsa in amenin tuqug daqay ham. *Luk 10.7*

<sup>19</sup>Teq mat amulikmo era mat danmebta araq amalib nan emsa ni gamuk na hi hurit. Ari mataw giger o ezeqman in gamuk amulik na an ulumsiheq bilaqsa ni in giqez tuhuritdaq. <sup>20</sup>Teq mat danmebta araq daq meqinta emad in hulosisnan atuw hiquisa ni Yesus ago on mataw bunmo gimeb mat na wad. Wadsa mataw danmebta bunmo in giyow na mebay waqsa ahol waqad in daq meqinta araq emnan tirab daqay.

### **Timoti in mataw gilum kemeq teq God ago kabiyab giqemdaq**

<sup>21</sup> Ari God teq in atatin Kraiss Yesus inaq teq in ago angelo inmo aholyon gilum kemim giwamta na nenaq bunmo in i gibiyas ya nidek wazim kazaq nibilenaq. Gamuk nawa ya teko nibilenta na ni muz naqmo hiquyad mataw bunmo gigo hib ni daq araquibmo emad mataw asor gigomo hi leh haqaiq.

<sup>22</sup> Teq ni hidmo mat araq aholib niben emeq bulonid in God ago kabiy hi eman. Luweq mat na ago daq araq meqinta akasnaknib ulilemeq usdaq. Ussa teq abeb mat na God ago kabiy tiqemad in ago daq meqinta na inaqmo emsa afaqan na ninmo ningo tiqiydaq. Na ezaqgo ni mat na a hi loyin kemimmo hidmo ni kabiy uqta na ago. Ni nihol asawan woltayad ossa afaqan nazaqta niholib hi gwahtiqan.

<sup>23</sup> (Teq ni yuw amomo uluwaqta na hulosaq ni wain ayun asitmo uluw tonmo. Ni nazaq emad teq ni nigem titiyaqta na teq niholib moq tutimmo gwaqta na tihiquydaq.)

<sup>24</sup> Mataw asor gigo daq meqinta ulalabmo usaqta. Nazaq iyan mataw na hazizirib lehsa in givin meqinta na danmeb le mataw gidekib woqsa teq amatawun in abeb bo gwahtiqayta. Sa mataw asor gigo daq meqinta ulilemim usaqta. Nazaq iyan mataw na le hazizirib titursa teq in gigo daq na ulal iyaqta. <sup>25</sup> An nazaqmo mataw gigo daq dimunta in ulilemgo abanan haiqmo. Daq dimunta asor ulalabmo diq usaqta teq asor in asitmo ulilem nog iyim usad teq in ulal iyaqta. Nazaq iyan daq dimunta tuteqmo ulilemeq a hi usdaq. Dante nazaqta usaqta iyan ni hidmo mat araq aholib niben emeq bulonid in God ago kabiy hi eman.

### **Kabibiy mataw samanta na in kabiy dimunmo em daqay**

**6** <sup>1</sup> Kabibiy mataw samanta Yesus anan helmo haqayta na in gigo aseseqta giquez huritad gihagenibmo osiy. Luweq in girerey emsa in gigo aseseqta na gibiyad in God abin bilawunad teq in God ago suleq bilawun daqaymo. <sup>2</sup> Ari kabibiy mataw na asor gigo aseseqta in inaqmo God anan helmo haqsa luweq in gigo kabibiy mataw helmo haqayta na ginad kazaq em daqay, I gigo aseseqta Yesus anan helmo haqad in i gimaqbaban tiqiyiyta haq daqay. Nazaq iyan i in giquez othasad kabiy hi emuq haq daqay. Kabibiy mataw na ginad nazaq hi emiy. Haiqgam. In ginad kazaq emiy. I gigo aseseqta Yesus anan helmo haqsa iyan i in tigilumsiham haqiy. God-mo i gigo aseseqta ginan anad bilaqsa iyan i in gigo kabiy dimunmo tiqemam haqad in ginad nazaq emiy.

### **Mani utet adan na in daq meqinta bunmo alulin**

Gamuk kawa ya tinibilendaiqta ka ni tuteqmo on mataw gibilenad ginad wazid eraqsa in muzin bugiy. Na in kazaq. <sup>3-4</sup> I gigo Iyahta

Yesus Kraiſ ago gamuk helta na in God ago daq dimdimunta asuleqin i gibilenaqta. Ari mat araq Yesus ago gamuk na geg ugaḁ anadibmo suleq ta araq bilaqta, mat na inmo ahol abin wazid eraqnan anad emaqta. Mat naqanta anad a hi em hasad in anad meqin diq usaqta. Ussa in gamukmo amalib an wolnan anad bilaqsa in mataw gigem ulumsa in nagah amikmikta aqanan mugayta. An mugad in an anan gigem meqniysa teq in an wadaḁ teq in an bilawunad teq in ginad meqinta gimaqbaban negayta. <sup>5</sup>Teq in tutimmo mataw nenaq gamukib an wolayta. Mataw na ginadib gamuk helta araq diq a hi ussa in ginad buliyim mataw gigo os meqin tongo ginad emayta. Ad in ginad emay, I God ago daq dimdimunta nagan muzinad teq i es nagah kabemmo tuwaqam haqayta.

<sup>6</sup>Helmo, mat God anad muzinad ago daq dimdimunta emaqta na in God ago nagah dimunta kabemmo aholyon waqim in bilaqne mat anaghan kabemmo inaqta nog iyaq. Nazaq iyan in og ka ago nagah kabemmo waqgo aqutil a hi eraqsa in agem midemimmo usaqta. <sup>7</sup>I ginad emuq. I ginen giqeman i og kab gehitiqad i nagah araq diq wazim ad a hi gehitiqauqta. Ad nazaqmo i og ka huloseq lehamta nab i nagah araq diq wazeq ad a hi lehamtamo. <sup>8</sup>Ari i nagah neqgota na teq nagah gihol sihengota na inaq iyeq i bilaqam, Ka dimunmo tiqiy haqam. Haqad i nagah ta asor waqnan ginad a hi emam. <sup>9</sup>Ari mataw mani kabemmo waqnan ginad bilaqta na in dante nagunad luwsa daq meqinta hidmo bo gilum waqta. Gilum waqsa mataw na gigem eraqsa in ginad hi emta adan emad in gimo gihol meqin tonayta. Ta teq in gigo ginad meqinta na giqirur nog iysa in dante na hulosgo biyab a hi iyayta. Haiqgam. In dante na muzad luwim in meqniy hasim tihiqiyayta.

<sup>10</sup>Mani anan ginad bilaq ago adan na in afaqan amo amo kabemmo giqeman gwahtiqayta. Mataw asor in giholyon nagah kabemmo tuwal emnan giquitil eraqan in dante nagunad luwad in ginad helta na kiskismo hulosaḁ le in Kraiſ anan helmo a ta hi haqiy. In nazaq emad luwim in gimo gihol santitiy kabemmo ugiy, bilaqne em amalib bul aqutil ulumsa in santitiy ayah diqmo waqta nazaq.

### **Ni niholtuw bulad God ago os dimunta ahiqiy haiqta na niholyon waq**

<sup>11</sup>Ari Timoti ni God ago matmo diq iyim iyan ni daq meqinta na bunmo gileh ugeq tuk. Tukeq ni God ago daq titnonta naqmo muzinad luw. Luwad ni God anad muzad ago daq dimdimunta na emad ni in anan helmo haq. Haqad ni mataw ginan ninad bilaqsa ni afaqan sorad nituw hi hiqiy. Ad ni ningo walmataw giyon daq kiskista em neg. <sup>12</sup>Mat Kraiſ anan helmo haqta na in bilaqne mat sibim ameb lehim naw waqta na nog. Nazaq iyan ni niholtuw diq buleq nibabun bunmo giquiriyameq leheq os dimunta kuluwa-kuluwmo osayta na ni niholyon waq. God in os

dimunta na nignan haqad nililewunta. Nililewunan ni os dimunta naqmo waqnan haqad kwaziqmo ni on mataw kabemmo gimeb turad Yesus anan helmo hamta.

<sup>13-14</sup> God inmo nagah bunmo giqeman kayeqmo giqusayta. Teq Krai Yesus zaway diq iyim turad in Pontiyus Pailat gamuk bilaq sireqimmo bulonta. Nazaq iyan ya God teq Krai Yesus inaq gimeb atoranmo kazaq nibilenaq, Ni God ago gamuk awaz meqinta in nigta na anononmo muzinad ningo daq bunmo on mataw gimeb dimunmo iysa ni daq ara ananin waqdaqta niholib hi usan. Ni nazaq emad ossa le i gigo Iyahta Yesus Krai ni nimeb ulalab bo gwahtiqan. <sup>15</sup> God anad usaqta kam nabmo in Yesus Krai tuqulal tondaq. In amomo ameb diq iyim in nagah bunmo giwamuzsa in ago on mataw bunmo in abin iluwayta. In king bunmo gigo King-ta teq in mataw aseseqta bunmo gigo Iyah diqta. <sup>16</sup> In amomo a hi moqadmo kuluwa-kuluwmo osaqta. In ahol anuwan ayahmo oysa iyan mataw agerab a hi loqayta. Mataw in gimeb God ahol waqgo biyab haiqta iyim mat araq diq in ahol a hi wamta. God in mat nazaqta iyan i in abin tuteqmo iluwuq. Sa in zaway bunmo wazad in nagah bun diqmo giwamuzad kuluwa-kuluwmo osan. Hel diqtaqmo.

**Mat ago mani nagah kabemmo usaqta na in God  
anan helmo haqad on mataw asor gilumsihan**

<sup>17</sup> Mataw og ka ago nagah kabemmo inaqta na in igmo ag haqsa ni gibilenid in gihol abin hi iluwiy. Ad in ginad bunmo in gigo es nagah nagan gigo hib hi emiy. Nagah na muran useq babeq in tihiqydaqta. Ni mataw na gibilenid in ginad bunmo God amomo ago hib usan. Na ezaqgo God-mo in nagah dimunta i gigem eman dimniyaqta na bunmo igaqta. <sup>18</sup> Nazaq iyan ni mataw gigo nagah kabemmo inaqta na gibilensa in mataw gina haiqta gilumsihiy. Gilumsihad in gigo nagah kabemmo usaqta nazaqmo in mataw na ayahmo gidimun toniy. Ad in gigo es nagan ginad hi wazsa in mataw meqin ossa gibiyad in gigo nagah kabemmo mataw na gigo hib ibereq negiy. <sup>19</sup> In nazaq giholyon dante wastitayeq teq abeb in nagah araq ago siqim a hi iy daqay. Ad in os helta ahiqiy haiqta na inaqmo in giholyon tuwaq daqay.

**Timoti in ago kabiw wamuz naqmo hiqiydaq**

<sup>20</sup> Timoti, God kabiw nigta na ni wamuz naqmo hiqiysa in hi woqan. Ad ni og ka ago gamuk samanta alulin haiqta na gileh ug. Teq mataw bilaqay, I dante ahol tuwaw haqad teq in gigo gamuk God ago gamuk inaq a hi rirensa ni mataw nazaq katiyayta na girabunad pesanmo luw. <sup>21</sup> Mataw asor suleq katiyta na anan helmo haqad muzinim lehim in God ago gamuk helta na tuhulosiy.

Ari God agem dimunta ne bunmo negsa ne osiy. Nawaqmo.